

Яна Ряполова
Національний університет
«Кієво-Могилянська академія»

СПІВЗВ'ЯЗОК СВОГО ТА ІНШОГО В ІМАГО УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ ВІРИ ЛИСЕНКО «YELLOW BOOTS»

У дослідженні проаналізовано складові образу української ідентичності в романі Віри Лисенко «Yellow Boots» з погляду імагології. Визначено засоби зображення національної ідентичності в самообразі та гетерообразі українських іммігрантів у Канаді. Встановлено причини негативного та позитивного бачення імаго канадців-українців з боку героїв твору іншого походження.

Ключові слова: імагологія, імаго, самообраз, гетерообраз, національна ідентичність.

The study analyzed the components of the image of Ukrainian identity in Vera Lysenko's novel "Yellow Boots" from the point of view of imagology. The means of depicting national identity in auto-image and hetero-image of Ukrainian immigrants in Canada are determined. The reasons for the negative and positive vision of the image of Canadian-Ukrainians on the part of the heroes of the work of other origins have been established.

Keywords: *imagology, imago, auto-image, hetero-image, national identity.*

Імагологія є порівняно молодим розділом компаративістики, який вивчає створення, функціонування та інтерпретацію образів, чужих для того, хто їх сприймає. За В. Будним і М. Льницьким, ця галузь «є системою споріднених дисциплін, що

вивчають історичні, культурологічні, соціологічні, психологічні та політологічні аспекти тих образів, за посередництвом яких учасники спілкування уявляють самі себе та партнера» [1, с. 249]. Поняття образу походить від латинського слова «*imago*», що означає «зображення» чи «образ». Предметом вивчення імагології є образи інших суспільств, народів, культур чи загалом середовищ. Літературознавча імагологія досліджує ті образи Іншого, що створюються в певній національній свідомості та відображаються в літературі. У контексті певної національної ідентичності розрізняють образ власного етнокультурного Я – самообраз (автообраз, *auto-image*) – та образ Іншого – гетерообраз (гетероімідж, *hetero-image*). Ці образи можуть бути позитивно чи негативно забарвлені, символічні тощо [1, с. 252].

Метою цієї розвідки було дослідити зв'язок самообразу та гетерообразу в імаго української ідентичності в романі «*Yellow boots*» канадської письменниці українського походження Віри Лисенко. Розгляд Свого та Іншого як компонентів національної ідентичності є актуальним для формування уявлення про діаспорну прозу ХХ століття, зокрема в Канаді. Як результат цього ми бачимо входження в науковий обіг маловідомих творів письменників-емігрантів і розширення бачення української літератури ХХ століття.

За М. Шкандрієм, історію української літератури в Канаді можна поділити на чотири періоди. Три з них становили еміграційні хвилі: на межі ХІХ та ХХ століть, після встановлення польської влади на Заході та радянської на Сході України й по завершенню Другої світової війни; четвертий етап тривав із 1972 до 1998 р. [3, с. 23]. Оскільки досліджуваний роман належить до першого періоду, зупинимось детально на характеристичі цього часового проміжку. У тодішніх письменників-іммігрантів переважав реалізм і формувався жанр «архетипної імміграційної повісті». За О. Пресіч, у творах провідною поставала

«міфологема першопоселенця-господаря на новій землі», а також міфологізація хліборобської праці, життєстверджувальний пафос та увага до колективного неособистого досвіду господарів на землі» [3, с. 25].

Книжку «Yellow Boots» було написано у 1954 році, і її вважають першим англomовним романом авторства канадки українського походження. Події твору починають розгортатися у 1929 році та охоплюють юність Ліллі Ландаш, представниці першого покоління українських емігрантів. Її батьки переїхали з Буковини до Канади на початку ХХ століття та уособлюють уже згаданий міфологічний образ перших господарів на новій землі. Натомість головна героїня є водночас і носійкою досвіду піонерів-хліборобів, і громадянкою Канади з ліберальними цінностями новоствореної країни. Поєднання цих складових її ідентичності як українки-канадки яскраво відображено в епізоді, де на сімнадцятиріччя Ліллі отримує свідоцтво про народження та дізнається своє офіційне ім'я Оксана.

У романі загальний образ українців складається з окремих самообразів, а також гетерообразів, якими їх наділяють емігранти іншого походження. Під час розгляду самообразу українців нам вдалося визначити основні складові національної ідентичності у творі. Вони символізовані та втілені в системі образів: **образи-архетипи** (селянин (*peasant*), Марія (ім'я *Mary*), іммігрант, кобзар (бард)), **образи-поняття** (свобода, праця, спадщина), **образи-речі** (жовті чоботи (в опозиції до повсякденних селянських / фабричних чобіт), покривало для причастя, червоні серезжки), **образи-символи** (земля, пісні, болотяні вогні, труна), **образи-інтер'єри** (сільська школа, хата родини Ландашів), **образи-пейзажі** (прерія, поле, сад), **образи-алегорії** (залізна дорога, віз, джигер, трактор).

Основними засобами творення самообразу українців у романі є монологи та діалоги іммігрантів про життя на Буковині й описи землі та роботи на ній в Україні та Канаді. На художньо-

му рівні ґрунтовним пластом етнічної складової героїв є фольклор, а саме пісні, казки, колядки та обряди. На мовному рівні авторка зображає українську ідентичність через вживання українських лексем в англійській мові (*kobzar, tyrlo, malenka*), акцент (*I think that I can learn to speak wery vell* [4, с. 57]) і специфічну побудову речень (*I all right, I fine* [4, с. 7]).

Гетерообраз української ідентичності в романі почасти постає зі здогадок і питань про українців від іммігрантів іншого, переважно західноєвропейського, походження: «*Having in him much of the pioneering spirit of his Scottish ancestors, he felt it was a challenge to him to make book readers of the descendants of the men and women in sheepskin coats*» [4, с. 38]. Однак варто зазначити, що подібну оцінку, основу на реальних фактах дають освічені герої. Натомість стереотипізоване бачення етнічних українців як Чужих і як наслідок негативне ставлення до них транслює міська молодь з нижчим рівнем інтелекту: «*Hey, Mary, it's not Hallowe'en. Go back to the farm.*» [4, с. 239]. Крім цього, досвід українських емігрантів трактують як позитивний якщо він стає універсальним, тобто збігається з досвідом канадців іншого походження: «*One would commence to sing some snatch of song, dimly recalled from the old country, and then, his private ache eased, lapse into silence, while another took up the tune*» [4, с. 215].

Отже, українська ідентичність у «*Yellow Boots*» складається із зовнішнього та внутрішнього компонентів, причому її забарвлення є ближчим до нейтрального чи позитивного. Образ українців як «Інших» є стереотипізованим через асоціацію із сільським господарством. Однак яскрава етнічна складова, яка проявляється в одязі, взутті та фольклорі, особливо в піснях, свідчить про видатну культурну спадщину. Оскільки вона містить спільні елементи з культурою інших емігрантів, то наближає український досвід до загальноприйнятого в канадському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Будний В., Льницький М. Порівняльне літературознавство: підручник. Київ : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. 430 с.
2. Наливайко Д. Літературна імагологія: предмет і стратегії. *Теорія літератури й компаративістика* : статті-розвідки. Київ : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2006. С. 91-103.
3. Пресіч О. Орачі прерій. Українська проза в Канаді: [проблем.-темат. і жанр.-стиль. пошуки : монографія]. Київ : К.І.С., 2018. 285 с.
4. Lysenko V. *Yellow Boots*. NeWest Press, 1992. 355 p.